

<https://doi.org/10.31891/2415-7929-2023-29-5>

УДК 811.161.2.378.14 (07)

ГАВРИШ Марія

Хмельницький національний університет
<https://orcid.org/0000-0001-7851-1669>

КОВАЛЬ Таїсія

Хмельницький національний університет
<https://orcid.org/0000-0002-5671-7102>

РОЛЬ СОЦІОЛІНГВІСТИЧНИХ ЗНАТЬ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПОЛІТОЛОГІВ ТА ФАХІВЦІВ ІЗ ТУРИЗМУ

У статті обґрунтована доцільність розгляду соціолінгвістичної складової комунікативної компетенції у навчальному процесі студентів-політологів та фахівців із туризму. Розглянуто шляхи й методичні прийоми формування соціолінгвістичної компетенції, яку студенти вчать реалізувати під час проведення круглих столів, наукових конференцій та семінарів присвячених різним питанням взаємодії мови та суспільства, а також під час написання есе, наукового реферату, статті в газету чи в соцмережі.

Ключові слова: комунікативна компетентність, соціолінгвістична компетентність, професійне мовлення, мовна ситуація, державна мова, мовна свідомість.

GAVRYSH Mariia, KOVAL Taisiya

Khmelnitskyi National University

THE ROLE OF SOCIOLINGUISTIC KNOWLEDGE IN THE PROCESS OF FORMING THE COMMUNICATIVE COMPETENCE OF POLITICAL SCIENCE AND TOURISM SPECIALIST STUDENTS

Mandatory requirements for political scientists and tourism specialists are the desire to communicate, the ability to easily come into contact with other people, language, facial expressions and gestures mastering, the ability to listen, the ability to find a common language with different people, the ability to convince and find a compromise in relations between people. All of the above constitutes communicative competence, the high level of which can be achieved precisely in during Ukrainian professional speech classes. In the process of native language training of humanities students, it is necessary to actualize a sense of personal responsibility for the state of the language and its full functioning in society and the chosen field of activity, which involves a responsible attitude to one's own speech, systematic work on deepening knowledge about the sociolinguistic aspects of the functioning of the state language.

In this context, the question of the linguistic didactic aspect of improving the sociolinguistic component of the future specialist's communicative competence seems relevant. Within the framework of acquiring sociolinguistic competence, students should master the following concepts: "language policy", "language legislation", "language situation", "identity", "language practice", "attitude towards language", "state language", "minority language", "the language of the indigenous people", etc.

Improving the sociolinguistic training of political science and tourism students can be facilitated by tasks with the following types of work: analysis of professional texts, analysis of political materials on the Internet, familiarization with literature devoted to the social history of the Ukrainian language, research of the linguistic situation in the market of tourist services in Ukraine and the world, analysis of the communicative behavior of Ukrainian politicians, participation in discussions, debates, round tables devoted to various issues of the interaction of language and society, etc.

Key words: communicative competence, sociolinguistic competence, professional speech, language situation, state language, language awareness.

Постановка проблеми у загальному вигляді

та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями

Соціокультурні та політичні виклики розвитку України під час російсько-української війни поглибили вимоги до знань, вмінь, навичок та компетентностей студента-політолога та фахівця із туризму у процесі професійної підготовки. Науковці, які досліджують професійну компетентність фахівців різних галузей, одностайні у думці, що обов'язковою її складовою є комунікативна компетентність. У праці «Handbook of Communicative Competence» («Довідник з комунікативної компетентності») зазначається, що від комунікативної компетентності великою мірою залежить здатність людини досягти своїх цілей у соціальному житті [24].

Аналіз досліджень та публікацій

Проблема формування комунікативної компетентності у студентів, професійна діяльність яких передбачає вміння спілкуватися з різними категоріями людей, вести гармонійний діалог, переконувати, виступати публічно тощо, була предметом дослідження українських науковців [2; 3; 6; 12; 13; 16; 20]. Традиційно, проблематику соціолінгвістичної компетентності як складової професійної компетентності спеціаліста розглядали у зв'язку із вивченням іноземної мови. Формуванню соціолінгвістичної

компетентності у філологів-україністів, яка, на думку провідних українських педагогів, виконує функції захисту національної безпеки держави, присвячені праці Г. Мацюк [9; 10; 11], Л. Струганець та А. Чучвари [23]. Водночас аналіз наукової літератури свідчить, що незважаючи на інтерес дослідників до окресленої проблеми, окремі її аспекти залишаються маловивченими, зокрема питання соціолінгвістичної складової комунікативної компетентності майбутніх фахівців із політології та туризму у час, коли держава потребує від освіти ще й нової функції – бути захистом національної безпеки. Актуальність теми статті визначена потребою залучення соціолінгвістичних знань у процесі формування комунікативної компетентності студентів відповідно до сучасних політичних та економічних вимог.

Формулювання цілей статті

Метою статті є теоретичне обґрунтування доцільності виділення соціолінгвістичної складової комунікативної компетентності студентів-гуманитаріїв та її аналіз.

Завдання статті — розкрити сутнісні ознаки соціолінгвістичної складової комунікативної компетентності, з'ясувати тенденції її формування та поглиблення (у рамках навчальних дисциплін «Публічне мовлення та академічне письмо» та «Культура професійного мовлення та спілкування»).

Ілюстративний матеріал для аналізу становлять освітні програми спеціальностей 052.Політологія та 242 Туризм Хмельницького національного університету. Теоретичне підґрунтя – праці з лінгводидактики, лінгвістичні дослідження про мову і суспільство, що перебуває в умовах війни, загальнодержавні документи, в яких розкриваються питання забезпечення всебічного розвитку і функціонування державної мови в усіх сферах суспільного життя та мовної освіти.

Виклад основного матеріалу

Проблема формування комунікативних умінь і навичок студентів нині набуває особливого значення, оскільки саме від рівня розвитку таких умінь залежить становлення професійно-комунікативної компетентності майбутнього фахівця, яка синтезує в собі загальну культуру спілкування та специфічні прояви у професійній діяльності. Під професійно-комунікативною компетентністю майбутнього політолога та фахівця з туризму розуміємо здатність фахівців використовувати українську мову в спілкуванні з іншими людьми, здатність творчо, цілеспрямовано, доречно встановлювати та підтримувати необхідні професійні контакти з урахуванням конкретної ситуації та комунікативної спрямованості, уміло захищати національно-мовні інтереси держави. На сьогодні важливим є трактування професійної мовної особистості як глибоко національного явища, яке забезпечує формування у майбутніх галузевих фахівців таких якостей як мовна стійкість та відповідальність. Сучасна освіта переймає на себе функції етносоціокультурної ідентифікації, тому майбутні політологи та фахівці із туризму повинні усвідомити специфіку, оригінальність, врешті, життєву необхідність у вивченні та знанні української мови та пропагуванні її на світовому рівні.

Оскільки в Україні з 2015 р. вперше офіційно визнано загрози гуманітарній складовій національної безпеки: «інформаційно-психологічна війна, приниження української мови і культури, фальшування української історії, формування російськими засобами масової комунікації альтернативної до дійсності викривленої інформаційної картини світу» [21], то перед вищою освітою сьогодні стоїть завдання підготовки фахівців гуманітарної сфери, здатних протистояти цій загрозі. Нову Стратегію національної безпеки України затверджено Указом Президента України 14 вересня 2020 р. [22], згідно із цим документом, кожен громадянин повинен «протистояти гуманітарній агресії, розвивати українську культуру як основу консолідації української нації та зміцнення її ідентичності» (п. 46). Стратегія пов'язує національні інтереси України із забезпеченням національної безпеки через модернізацію освіти як одного із напрямів реалізації державної політики національної безпеки (п. 5 і 6). У такому контексті видається актуальним питання про лінгводидактичний аспект удосконалення соціолінгвістичної складової комунікативної компетентності майбутнього фахівця.

Серед науковців немає одностайного погляду на сутність комунікативної компетентності. Так, О. Павленко зауважує, що в основі комунікативної компетентності лежать «знання мови, високий рівень практичного володіння як вербальними, так і невербальними засобами, а також досвід володіння мовою на варіативно-адаптованому рівні залежно від конкретної мовленнєвої ситуації [13, с. 11]. Т. Симоненко, крім знань, умінь і навичок, які є необхідними складовими формування компетентності, називає й здібності: «сукупність достатньо сформованих професійних знань, комунікативних та організаторських здібностей, здатності до самоконтролю, емпліцитної культури вербальної та невербальної взаємодії» [19, с. 35].

Ми, своєю чергою, під комунікативною компетентністю розуміємо таку рису особистості, яка необхідна для успішного проведення комунікативної діяльності, тобто під час обміну інформацією повинна відбутися ефективна взаємодія учасників комунікації, які в процесі спілкування виступають в ролі суб'єктів і об'єктів одночасно. Комунікативну діяльність розглядаємо як складний багатоплановий процес установалення і розвитку контактів між людьми, породжуваний потребами спільної діяльності, і такий, що включає обмін інформацією, вироблення єдиної стратегії взаємодії, сприйняття і розуміння іншої людини, в якому спілкування є і метою, і засобом, і формою проведення такої діяльності. У зв'язку із зазначеним вище вважаємо за доцільне розглянути детально компоненти спілкування, які в межах нашого дослідження виступають взаємопов'язаними складниками комунікативної компетентності.

До структурних елементів комунікативної компетентності учені відносять: мовленнєву, мовну (лінгвістичну), прагматичну, предметну, професійно-комунікативну, **соціолінгвістичну** [14, с. 5]; лінгвістичну, **соціолінгвістичну** та прагматичну [4, с. 108-130]; мовну, дискурсивну, **соціолінгвістичну**, ілюкутивну, стратегічну, соціокультурну [1, с. 125-126], мовну, дискурсивну, **соціолінгвістичну**, ілюкутивну, стратегічну, лінгвокультурну та міжкультурну [17, с. 548].

Як бачимо, науковці відводять соціолінгвістичній складовій важливе місце у структурі комунікативної компетентності і визначають її як уміння використовувати мовні засоби відповідно до ситуації спілкування в соціальному контексті, тобто уміння обирати і використовувати адекватні мовні форми і засоби залежно від мети, ситуації спілкування, соціальних ролей учасників комунікації (вміння розпізнавати етикетні форми спілкування з використанням мовних штампів, засобів мови, крилатих висловів, ідіом, приказок, прислів'їв тощо; правильно вибирати стиль спілкування, що дає змогу за певними ознаками (діалектні слова, певна вимова, жаргонізми, професіоналізми) визначати належність мовця до регіону, соціальної і професійної групи [8, с. 18].

Соціолінгвістична компетенція стосується соціокультурних умов користування мовою. Через чутливість до соціальних конвенцій (правил ввічливості, норм, які регулюють стосунки між поколіннями, статями та соціальними групами, лінгвістичних кодифікацій деяких основних ритуалів у житті суспільства) соціолінгвістичний компонент пронизує весь процес спілкування між представниками різних культур. Соціолінгвістична компетенція пов'язана зі знаннями та вміннями, необхідними для здійснення соціального аспекту використання мови та враховує здатність розпізнавати лінгвістичні маркери, наприклад: соціальних класів, регіонального походження, національного походження, етнічної належності, професійної групи, серед яких – лексичні, граматичні, фонетичні особливості мовлення, вокальні характеристики, паралінгвістичні засоби і мова тіла.

Як зазначає відома українська соціолінгвістка Г. Мацюк, у межах набуття соціолінгвістичної компетентності здобувачі освіти мають опанувати такі поняття: «мовна політика», «мовне законодавство», «мовна ситуація», «ідентичність», «мовна практика», «ставлення до мови», «державна мова», «мова меншини», «мова корінного народу» та ін., розкриваючи корелятивну взаємодію мова — вік/стать/територія проживання/соціогрупа/державна/політика/ідеологія/ ідентичність/пропаганда/війна/національна безпека Науковця наголошує, що «формує стійку мовну особистість студента в умовах нових ризиків, дисципліни соціолінгвістики реалізують свою безпекову місію: забезпечують знання про соціокультурну та політичну ситуацію в Україні, опірність пропаганді РФ та лінгвістичній агресії цієї держави проти України» [9, с. 78]. Л. Масенко зазначає, що питання «імунітету мовної ідентичності», «мовного конфлікту особистості», вибір мовного коду, легітимація чи делегітимація мови тощо є особливо злободенними для соціолінгвістики у вітчизняному соціомовному просторі [7].

Небайдуже, ціннісне ставлення до мови як із боку окремої людини, так і всього суспільства, П. Селігей пропонує позначати терміном мовна свідомість, поняттям, яке охоплює погляди, уявлення, почуття, оцінки щодо мови, а також мотиви мовної поведінки [19, с. 177]. Мовна свідомість є важливим стратегічним чинником мовної стійкості. «Виховання мовносвідомих громадян — це вияв турботи про успішний розвиток мови, посилення її опірності до явищ інтерференції та лінгвоциду. Прищеплюючи молоді погляд на мову як на життєву цінність, ми тим самим робимо мудру інвестицію в її благополуччя завтра, захищаємо екологію мовного середовища в цивілізованій, ненасильницькій спосіб» [19, с. 179].

Удосконаленню соціолінгвістичної підготовки студентів-політологів та фахівців із туризму можуть сприяти завдання із такими видами роботи:

1. Аналіз фахових текстів. Мета — ознайомлення студентів із законодавчою базою, яка регулює вживання державної мови у сфері політики та туризму. Пропонуємо проаналізувати Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної», який Верховна Рада України ухвалила 25 квітня 2019 р. У преамбулі зазначено про стратегію подолання «деформацій національного мовно-культурного і мовно-інформаційного простору», про вимогу «повноцінного функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя на всій території держави» як гарантію «збереження ідентичності української нації та зміцнення державної єдності України», стверджено, що українська мова є «визначальним чинником і головною ознакою ідентичності української нації, яка історично сформувалася і протягом багатьох століть безперервно проживає на власній етнічній території, становить переважну більшість населення країни і дала офіційну назву державі, а також є базовим системотвірним складником української громадянської нації». Документ обґрунтовує статус української мови як єдиної державної в Україні, який визначений Конституцією України [5].

Фахівцям із туризму також пропонуємо опрацювати інтернет матеріал «Роз'яснення щодо вимог закону про державну мову для тих, хто подорожує» [15].

2. Ознайомлення із літературою, яка присвячена історії української мови. Мета — поглибити знання студентів про політичну історію розвитку української мови. Чималий виховний потенціал мають трагічні сторінки з історії української мови: її тривалий бездержавний статус, скорочення територіальної та соціальної бази, запанування суржику, випадки заборони й інші вияви лінгвоциду. Слід ознайомити із працями про репресії та катування мовознавців, письменників, політиків у 1930-ті роки й пізніше. Як приклад варто

наводити мовну поведінку тих українців, які всупереч обставинам принципово не зрікалися рідної мови, навіть стаючи предметом насмішок, образ або й переслідувань.

3. Аналіз політичних матеріалів в інтернет-мережі. Мета — розвиток критичного мислення, вміння диференціювати фейкові новини та політику телеканалів (наприклад, проросійська вона чи проукраїнська), оцінювати дискусії в суспільстві, розрізняти популістські твердження від об'єктивних та ін. Навчальний матеріал дисциплін потрібно підбирати, щоб студенти могли поглибити сприймання і розуміння політичної комунікації в суспільстві.

4. Дослідження мовної ситуації на ринку туристичних послуг в Україні та світі. Мета — навчити описувати та оцінювати мовну ситуацію у сфері туристичного бізнесу, залучаючи різні методики соціолінгвістичного дослідження: спостереження, анкетування, вивчення документальних джерел тощо. Пропонуємо студентам самостійно проводити опитування, а також використовувати дані *опитувань різних соціологічних служб*: Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва, *соціологічна служба Центр Разумкова* та ін. Уміння виявляти причинно-наслідкову взаємодію в обговоренні питань, пов'язаних із мовою/мовами в суспільстві чи суспільствах, формують нові цінності і нові компетентності студента.

5. Аналіз комунікативної поведінки українських політиків. Мета - виявлення та аналіз основних комунікативних практик українських політиків в соціальних медіа, на телеб'єфірах, у Верховній Раді, на міждержавному рівні та в повсякденному житті. Особливу увагу звертаємо на такі поняття як мовна стійкість, мовна позиція, мовна толерантність, мовний конформізм тощо.

Місце мови в політичних процесах, взаємовплив мови й політики розглядаються також як проблема взаємовідносин мови й ідеології. Ця проблема досить складна й багатоаспектна. З одного боку, мова в певній мірі впливає на процес формування і поширення ідеології, а з іншого боку, ідеологія, політика здійснюють значний вплив на мову.

6. Участь у дискусіях, дебатах, круглих столах, присвячених різним питанням взаємодії мови та суспільства. Дискусійний метод – вид групових методів навчання, заснованих на організаційній комунікації в процесі вирішення навчально-професійних завдань. Доцільно створювати професійно-орієнтовані дискусії, прив'язуючи їх до майбутньої спеціальності студентів та застосовуючи відповідну спеціалізовану лексику. Студенти можуть розкриваючи зв'язки мови та суспільства на прикладі комунікації на матеріалі різних творів з української літератури, кінофільмів, новин, міжособистісного спілкування, комунікації між різними соціальними групами тощо.

7. Створення авторських наукових та публіцистичних текстів із проблем мовної ситуації у сфері політики та туризму. Мета - розвиток вміння створювати, аналізувати та редагувати текст як основну одиницю професійної комунікації. Відомості про текст, його структуру та особливості побудови повинні забезпечити формування комунікативних умінь і навичок студентів, умінь правильно формулювати усні й письмові повідомлення, спілкуватися в різних професійних ситуаціях. актуалізується потреба породження текстів щодо нових соціополітичних та культурних питань суспільної комунікації в Україні.

8. Ділові ігри та ситуації. Мета — формування інтересу студента до освітнього процесу та майбутньої фахової діяльності. Під час гри активізується особистісний потенціал та потреба в певній системі професійних знань. Наприклад, з майбутніми політологами під час практичних занять у вигляді ділових ігор проводяться радіо- чи телерепортажі, передачі на злободенні теми сьогодення, інтерв'ю на соціально-політичні теми тощо. Під час ділових ігор майбутні працівники туристичної галузі не тільки вчать складати оригінальні тексти рекламних оголошень та описувати туристичні маршрути але й демонструють невичерпний потенціал української національної ідеї, закладеної у кожному куточку української землі. У таких іграх відточується мовна стійкість у роботі з клієнтами та прагматизм. При застосуванні інтерактивних ігор виграє весь навчально-виховний процес, бо вони дають можливість залучити кожного учасника до обговорення проблеми, а це сприяє розвитку критичного мислення, діалогічного мовлення, вміння доводити. Студенти удосконалюють навички співпраці, колективного пошуку рішень, беруть активну участь у навчанні та передачі своїх знань іншим людям.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі

Отже, у процесі рідномовної підготовки студентів-гуманітаріїв потрібно актуалізувати почуття персональної відповідальності за стан мови та її повноцінне функціонування в суспільстві та обраній сфері діяльності, що передбачає відповідальне ставлення до власного мовлення, систематичну роботу над поглибленням знань про соціолінгвістичні аспекти функціонування державної мови. Набуту завдяки соціолінгвістичній складовій комунікативну компетентність студенти вчать реалізувати під час проведення круглих столів, наукових конференцій та семінарів присвячених різним питанням взаємодії мови та суспільства, під час написання есе, наукового реферату, статті в газету чи в соцмережі. Випускники університету як представники інтелігенції сьогодні повинні дбати про престиж української мови на всеукраїнському та міжнародному рівнях, адже це один із найпотужніших чинників міцності держави.

Перспективою подальшої наукової діяльності з проблеми розвитку комунікативної компетентності майбутніх фахівців-гуманітаріїв є дослідження та впровадження інноваційних методів і прийомів навчання для вдосконалення навичок професійної комунікації.

Література

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики: підручник. Київ : Видавничий центр «Академія», 2004. 344 с.
2. Гаврилюк Л. С. Комунікативна компетентність як складова професійної підготовки сучасного фахівця. Науковий журнал «ЛОГОС. Мистецтво наукової думки». №3. 2019. С. 70–73.
3. Децинич Т. Роль інтерактивних методів і прийомів навчання в удосконаленні комунікативних умінь і навичок майбутніх політологів. Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія». Сер. Педагогіка. 2011. Т. 158. Вип. 146. С. 32-37.
4. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / Наук. ред. проф. С. Ю. Ніколаєва. Київ : Ленвіт, 2003. 273 с.
5. Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text> (дата звернення: 02.10.2023).
6. Іванський Р. Д. Формування національно-мовної особистості – основна мета викладання мовних дисциплін у вищих навчальних закладах МВС України. Мова і культура нації. Збірник наукових праць. – Львів, 2001. С. 84-86
7. Масенко Л. Т. Нариси із соціолінгвістики. Київ : Видавничий дім «КМА», 2010. 243с.
8. Мацько Л. І., Кравець Л. В. Культура української фахової мови: навчальний посібник. Київ: ВЦ «Академія», 2007. 360 с.
9. Мацюк Г. Дисципліни соціолінгвістики як реалізація безпекового виміру гуманітарної освіти: досвід Львівського національного університету імені Івана Франка. Соціолінгвістичне знання як засіб формування нової культури безпеки: Україна і світ. Матеріали міжнародної конференції (Львів, 22-23 листопада 2018 року) / За ред. Галини Мацюк. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2018. С. 77-79.
10. Мацюк Г. Митнік І. Динаміка комунікативної компетентності фахівця українця в контексті вимог сучасного соціокультурного і політичного середовища України і Польщі. Dialog der Sprachen – Dialog der Kulturen. Die Ukraine aus globaler Sicht = Діалог мов – діалог культур. Україна і світ : IX Міжнародна наукова Інтернет-конференція з українистики (München, 1-4 November 2018 r.). München : LMU, 2019. С. 101–111.
11. Мацюк Галина. Безпековий вимір сучасної освіти і нові вимоги до змісту мовознавчих дисциплін на філологічних факультетах закладів вищої освіти. Стратегічні напрями розвитку сучасної лінгводидактики: монографія/ за ред. Е. Палихати, О. Петришиної. Тернопіль : Підручники і посібники, 2021. С. 68–76.
12. Мушировська Н. В. Ситуативність як засіб формування соціолінгвістичного та соціокультурного складника комунікативної компетентності фахівця. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна». Вип. 57. 2015. С. 199-206.
13. Павленко О. О. Формування комунікативної компетенції фахівців митної служби в системі неперервної освіти: автореферат дис. ... докт. пед. наук: спец. 13.00. 04. Київ, 2005. 29 с.
14. Пентилюк М. Компетентнісний підхід до формування мовної особистості в євроінтеграційному контексті. Українська мова і література в школі. 2010. №2. С. 2-5.
15. Роз'яснення щодо вимог закону про державну мову для тих, хто подорожує. Електронний ресурс, URL: <https://mova-ombudsman.gov.ua/news/roziasnennia-shchodo-vumoh-zakonu-pro-derzhavnu-movu-dlia-podorozhuichukh>. (дата звернення: 02.10.2023).
16. Руденко Л. А. Формування комунікативної культури майбутніх фахівців сфери обслуговування у професійно-технічних навчальних закладах : монографія. Львів : Піраміда, 2015. 342 с.
17. Селіванова О. О. Лінгвістична енциклопедія. Полтава : Довкілля-К, 2011. 844 с.
18. Селігей П. О. Про виховання мовної свідомості. Мовознавство. 2010. №2-3. С. 176-193.
19. Симоненко Т. В. Теорія і практика формування професійної мовнокомунікативної компетенції студентів філологічних факультетів: [монографія]. Черкаси: Вид. Вовчук О. Ю., 2006. 328 с.
20. Скрипник Н. І. Соціокультурна компетентність як складова мовної підготовки фахівців у вищому навчальному закладі. Науковий журнал Львівського державного університету безпеки життєдіяльності «Львівський філологічний часопис». № 6. 2019. С. 186-191.
21. Стратегія національної безпеки України. URL : <https://mva.gov.ua/storage/app/sites/1/uploaded-files/rishennya-rnbou-vid-26052015-2872015-pro-strategiyu-natsionalnoi-bezpekiukraini.pdf> (дата звернення: 04.10.2023).
22. Стратегія національної безпеки України. Безпека людини — безпека країни. URL : <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037> (дата звернення: 04.09.2023).
23. Струганець Л., Чучвара А. Лінгводидактичний аспект формування соціолінгвістичної компетентності філолога. Соціолінгвістика: Інтеграційний напрям досліджень. Навчальна дисципліна : монографія / за ред. Галини Мацюк. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2021. С. 191-202.
24. Rickheit G., Srohner H. Handbook of Communicative Competence. Gottingen : Hubert & Co. 2008. 561 h.

References

1. Bacevych F. S. *Osnovy komunikatyvnoji linghivistyky: pidruchnyk*. Kyjiv : Vydavnychyj centr "Akademija", 2004. 344 s.
2. Ghavryljak L. S. Komunikatyvna kompetentnistj jak skladova profesijnoji pidghotovky suchasnogho fakhivcja. *Naukovyj zhurnal «ΛΟΓΗΟΣ. Mystectvo naukovoji dumky»*. #3. 2019. S. 70–73.
3. Deshnynych T. Rolj interaktyvnykh metodiv i pryjomiv navchannja v udoskonalenni komunikatyvnykh uminj i navychok majbutnykh politologhiv. *Naukovi pracj Chomomorsjkogho derzhavnogho universytetu imeni Petra Moghyly kompleksu «Kyjevo-Moghyljansjka akademija»*. Ser. Pedagoghika. 2011. T. 158. Vyp. 146. S. 32–37.
4. Zagalnojevropejskji rekomendaciji z movnoji osvity: vyvchennja, vykladannja, ocinjuvannja / Nauk. red. prof. S. Ju. Nikolajeva. Kyjiv : Lenvit, 2003. 273 s.
5. Pro zabezpechennja funkcionuvannja ukrajinskoji movy jak derzhavnoji: Zakon Ukrainy vid 19.09.2019 # 114-IKh. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text> (data zvernennja: 02.10.2023).
6. Ivanskyj R. D. Formuvannja nacionaljno-movnoji osobystosti – osnovna meta vykladannja movnykh dyscyplin u vyshhykh navchalnykh zakladakh MVS Ukrainy. *Mova i kuljtura naciji*. Zbirnyk naukovykh pracj. – Ljviv, 2001. S. 84–86
7. Masenko L. T. Narysy iz sociolinghivistyky. Kyjiv : Vydavnychyj dim "KMA", 2010. 243s.
8. Macjko L. I., Kravecj L. V. Kuljtura ukrajinskoji fakhovoji movy: navchalnyj posibnyk. Kyjiv: VC «Akademija», 2007. 360 s.
9. Macjuk Gh. Dyscypliny sociolinghivistyky jak realizacija bezpekovogho vymiru ghumanitarnoji osvity: dosvid Ljvivsjkogho nacionaljnogho universytetu imeni Ivana Franka. *Sociolinghivistychnne znanntja jak zasib formuvannja novoji kuljтуры bezpeky: Ukraina i svit. Materialy mizhnarodnoji konferenciji (Ljviv, 22-23 lystopada 2018 roku) / Za red. Ghalny Macjuk*. Ljviv: LNU im. I. Franka, 2018. S. 77–79.
10. Macjuk Gh., Mytnik I. . Dynamika komunikatyvnoji kompetentnosti fakhivcja ukrainista v konteksti vymogh suchasnogho sociokuljturnogho i politychnogho seredovyshha Ukrainy i Poljskhi. *Dialog der Sprachen – Dialog der Kulturen. Die Ukraine aus globaler Sicht = Dialogh mov – dialogh kuljtur. Ukraina i svit : IX Mizhnarodna naukova Internet-konferencija z ukrainistyky (München, 1-4 November 2018 r.)*. München : LMU, 2019. S. 101–111.
11. Macjuk Ghalya. Bezpekovyj vymir suchasnoji osvity i novi vymoghy do zmistu movoznavchykh dyscyplin na filologhichnykh fakuljtetakh zakladiv vyshhoji osvity. *Strateghichni naprjamy rozvytku suchasnoji linghvodydaktyky: monoghrafija/ za red E. Palykhaty, O. Petryshynoji*. Ternopilj : Pidruchnyky i posibnyky, 2021. S. 68–76.
12. Mushyrovskja N. V. Sytuatyvnistj jak zasib formuvannja sociolinghivistychnogho ta sociokuljturnogho skladnyka komunikatyvnoji kompetentnosti fakhivcja. *Naukovi zapysky Nacionaljnogho universytetu «Ostrozjka akademija»*. Serija «Filologhichna». Vyp. 57. 2015. S. 199–206.
13. Pavlenko O. O. Formuvannja komunikatyvnoji kompetenciji fakhivciv mytnoji sluzhby v systemi nepererвної osvity: avtoreferat dys. ... dokt. ped. nauk: spec. 13.00. 04 "Teorija i metodyka profesijnoji osvity". Kyjiv, 2005. 29 s.
14. Pentyljuk M. Kompetentnisnyj pidkhid do formuvannja movnoji osobystosti v jevrintegracijnomu konteksti. *Ukrajinsjka mova i literatura v shkoli*. 2010. #2. S. 2–5.
15. Roz'jasnennja shhodo vymogh zakonu pro derzhavnu movu dlja tykh, khto podorozhuje. *Elektronnyj resurs*, URL: <https://mova-ombudsman.gov.ua/news/roziasnennia-shhodo-vymogh-zakonu-pro-derzhavnu-movu-dlja-podorozhujuchykh>. (data zvernennja: 02.10.2023).
16. Rudenko L. A. Formuvannja komunikatyvnoji kuljтуры majbutnykh fakhivciv sfery obslughovuvannja u profesijno-tekhnichnykh navchalnykh zakladakh : monoghrafija. Ljviv : Piramida, 2015. 342 s.
17. Selivanova O. O. *Linghivistychna encyklopedija*. Poltava : Dovkillja-K, 2011. 844 s.
18. Selighej P. O. Pro vykhovannja movnoji svidomosti. *Movoznavstvo*. 2010. #2-3. S. 176–193.
19. Symonenko T. V. Teorija i praktyka formuvannja profesijnoji movnokomunikatyvnoji kompetenciji studentiv filologhichnykh fakuljtetiv: [monoghrafija]. Cherkasy: Vyd. Vovchuk O. Ju., 2006. 328 s.
20. Skrypnyk N. I. Sociokuljturna kompetentnistj jak skladova movnoji pidghotovky fakhivciv u vyshhomu navchalnomu zakladi. *Naukovyj zhurnal Ljvivsjkogho derzhavnogho universytetu bezpeky zhyttjedijalnosti «Ljvivskij filologhichnyj chasopys»*. # 6. 2019. S. 186–191.
21. Strateghija nacionaljnoji bezpeky Ukrainy. URL : <https://mva.gov.ua/storage/app/sites/1/uploaded-files/rishennja-mbou-vid-26052015-2872015-pro-strategiyu-natsionalnoi-bezpekiukraini.pdf> (data zvernennja: 04.10.2023).
22. Strateghija nacionaljnoji bezpeky Ukrainy. *Bezpeka ljudy ny — bezpeka krajiny*. URL : <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037> (data zvernennja: 04.09.2023).
23. Strughanecj L., Chuchvara A. Linghvodydaktychnyj aspekt formuvannja sociolinghivistychnoji kompetentnosti filologa. *Sociolinghivistyka: Integhracijnyj naprjam doslidzhenj. Navchaljna dyscyplina : monoghrafija / za red. Ghalny Macjuk*. Ljviv : LNU imeni Ivana Franka, 2021. S. 191–202.
24. Rickheit G., Srohner H. *Handbook of Communicative Competence*. Gottingen : Hubert & Co. 2008. 561 h.